

Inventario de insectos, xa!

Xosé Salvadores Covas

Typhaeus typhoeus · Pepe Salvadores

Na chousa que eu levo en Lindín (Mondoñedo) apareceume o insecto coleóptero, *Typhaeus typhoeus*. Algo de traballo me custou identificalo (grazas, Internet) porque era a primeira vez que o vía, porque nas guías que manexo non aparecía e porque non hai inventarios galegos a onde recorrer para buscar a riqueza biolóxica que temos no mundo da entomoloxía (como noutros campos, onde tamén carecemos da relación oficial das especies coas que convivimos). E, como noutras ocasións, cando vexo insectos que chaman a miña atención non podo evitar pensar no cambio climático e o que está a pasar con estes bichocos, excelentes bioindicadores, que nos están advertindo de que o declive que eles sofren é o que nos vai vir a nós se seguimos nas mesmas.

Con isto queda dito todo. Pero quero debullar, e insistir, en varios aspectos. Primeiro, o insecto, que din que é común en Iberia e que eu non tiña visto antes, parécese ao típico “rola-bostas” (Portugal) ou escaravello do esterco, mais o de Lindín é algo diferente: ten no tórax varias púas, a xeito de cornos (non é de estrañar que en castelán a un insecto coma este se lle chame “escarabajo minotauro”). Din que se alimenta dos excrementos de coellos e cervos, pero o monte onde o atopei non ten máis que algunhas, moi esporádicas, deposicións de corzo.

Segundo, o que me parece inadmisíbel e imperdoábel é que a estas alturas non haxa en marcha un inventario oficial dos insectos que viven en terras galegas. Non se entende tanto desleixo, tanta falta de interese polo propio, tanta ignorancia... Hai moitas cousas imprescindíbeis a facer, non lle quito importancia a comer ou a evitar pasar frío, non hai nada máis valioso que a saúde, e a educación é vital... Pero con gasto superfluo en tantas outras cousas, non ter iniciado, despois de tantos anos e dunhas consellerías que teoricamente atenden a biodiversidade, un inventario sistemático dos seres vivos que nos rodean (flora e fauna) considero que é dun desprezo total e absoluto polo noso, ao que non lle atopo cualificativo. Como se pode coidar e defender o que non se coñece? Como se pode garantir o pasar ás xeracións futu-

ras o patrimonio natural se non se sabe o que temos? Sinto vergoña allea polos nosos gobernantes.

Terceiro, os insectos son moi bos indicadores da saúde dos nosos ecosistemas, de como evolucionan, de como lles afecta o cambio climático que nos vén enriba, etc. E estamos vendo, é evidente, unha extinción masiva. Diante disto, podemos darlle importancia ou “pasar” do tema. E non queda outra opción que pensar que non interesa saber o grao de contaminantes que hai no medio porque afectaría, con seguridade, as grandes multinacionais que nos envelenan cos produtos tóxicos que utilizan contra pragas e enfermidades. Con respecto ao cambio climático, non quere creerse ou non queren que se lle dea a importancia que merece. Non consigo explicarme tanto negacionismo por parte dos poderosos, agás supoñer que eles teñen botada a conta de que no planeta aínda queda moito espazo ao que poderen escapar cando a vida se faga difícil no lugar en que se encontran, e que a natureza fará pagar aos máis débiles, como ocorre normalmente, os males que poidan acontecer.

Non debemos estar por máis tempo sen saber o que temos a nivel natural. Temos que esixir inventarios rigorosos da flora e da fauna que forma parte da nosa contorna para poder facer seguimento das súas poboacións e para facer o posible para pasar ás seguintes xeracións a herdanza que nós recibimos e, a ser posible, mellorada.

Liño, liñaza (*Linum usitatissimum*)

Marga Miguens

Examinando unha planta de liño · Bits and Splits

A planta que describiremos desta volta xa era ben coñecida na antigüidade, pero máis que medicinal podemos nomeala como a principal fonte de fibra vexetal para a fabricación de teas e outros utensilios. Estamos a falar do liño, cuxa presenza está testemuñada en Turquía xa no ano 7000 a.C.

O cultivo da planta remóntase a Exipto até o século IV a.C., e sábese porque aínda se conservan exemplares de momias recubertas con prendas de liño. Isto demostra que xa en tempos inmemoriais se coñecía que desta planta miúda se podían extraer fibras moi duradeiras e de excelente calidade. Na Europa, até o século XVIII, o liño era a fibra téxtil máis importante despois da la, e logo si se foi coñecendo e usando o algodón, hoxe en día máis estendido nas prendas de roupa xunto con outros tecidos máis modernos.

O termo *linum usitatissimum*, como se coñece cientificamente, provén do latín que significa *utilísimo*, supoño que polas múltiples utilidades que posúe esta planta. O liño foi moi cultivado en Galiza até non hai moitos anos. Agora mesmo faise de forma residual nalgúns zonas, sobre todo para conservar toda a cultura que rodea esta planta. Se a algunha persoa lle interesa e quere profundar neste maravilloso mundo, pode poñerse en contacto coa Asociación Amigos do Liño◀, que dende 1994 exalta a importancia desta planta no rural galego.

Hoxe en día, o liño cultívase de maneira máis industrializada no centro e no sur de Europa, sobre todo para aproveitar as súas sementes. Realmente a súa orixe provén da rexión dos ríos Nilo, Eufrates e Tigris; e gústalle medrar en solos ricos en nutrientes e en grandes prados. Na Galiza, debido ao extenso cultivo noutrora, pódense atopar recunchos onde segue medrando espontaneamente.

O liño é unha planta herbácea e anual, cun só talo que está oco e pode acadar até 80 cm de altura. No tratamento do talo é de onde se obteñen as fibras vexetais, que son usadas para a industria téxtil. Del saen as follas, estreitas e con forma de lanza. Na súa parte final, o talo ramifícase e saen as flores do liño no extremo desas ra-

mas. Estas son de cor azul envolvente e con 5 pétalos, e cando maduran, convértense nun froito que é semellante a unha cápsula redonda e acabada en punta. Dentro desta é onde se forman e agochan as sementes, chamadas liñaza. A forma das sementes é esmagada e alongada, e delas directamente extráense dous produtos, o aceite de liñaza e a fariña de liño.

As sementes e os produtos derivados delas teñen moitas propiedades e usos. Por exemplo, as sementes somerxidas en auga un tempo conseguen que a cáscara libere unha mucilaxe que axuda ao tránsito intestinal. Para quen queira probar, simplemente cómpre facer unha infusión con tan só 3 culleradiñas de sementes de liño por litro de auga e logo deixalo repousar unhas doce horas mínimo. O líquido resultante terá estas propiedades laxantes.

Ademais, a fariña de liño emprégase externamente en forma de cataplasma, como antiinflamatorio no caso de golpes e magoaduras. Para elaborar este preparado débesele ir engadindo auga fervendo á fariña ata obter unha pasta coa consistencia suficiente para aplicala sobre a pel na zona a tratar, cun pano limpo o máis quente posible, e incluso se lle pode engadir un pouco de aceite de oliva.

O aceite de liñaza é moi rico en ácidos graxos esenciais para o noso organismo, os Omega 3 e Omega 6, que non somos capaces de sintetizar por nós mesmas. Unha fonte vital, sobre todo, para aquelas persoas que levamos unha dieta vegana ou vexetariana. Haino no mercado, moi bo para aliñar as nosas ensaladas ou para tomar directamente unha cullerada diaria, sempre crú (non serve para fritir, pois descomponse a máis de 180°C), e aproveitar así eses nutrientes.

Outro uso do aceite é a fabricación de vernices e pinturas, xa que se trata dun aceite moi secante e protector. O aceite de liñaza puro protexe os mobles de madeira dunha forma natural e menos tóxica para a nosa saúde. De feito, na apicultura ecolóxica, úsase tamén para vernizar as colmeas.

Non debemos esquecernos do seu principal uso, a fabricación de tecido. Aínda que non elástico, o liño é moito máis resistente que o algodón, bo condutor do calor e absorbente da humidade, até un 20%, sen sentir que está a roupa mollada. Por iso, recomendo facerse con algunha prenda deste tecido, aínda que saia máis caro que outros materiais, xa que nos días moi calorosos do verán axudaranos a pasar esas tardes de bochorno o mellor posible.

